

MISSTRO ÖVER RIKSDAGS- VALENS KORREKTA GENOM- FÖRANDE: AUKTORITÄR POPULISM, INTERNETKÄLLOR OCH DÅLIGA FÖRLORARE

Magnus Hagevi, Institution för statsvetenskap, Linnéuniversitet
E-post | magnus.hagevi@lnu.se

Sammanfattning: Studien undersöker om uppfattningen om riksdagsvalet 2018 och 2022 genomfördes korrekt har samband med om väljarna röstar på partier som karakteriseras som valvinnare eller -förlorare, har auktoritära populistiska attityder och inhämtar information på sociala medier. Resultatet ger stöd för att speciellt auktoritära populisterna misstror valresultatets legitimitet när de upplever sig vara bland valets förlorare. Dessa tycks även påverkas av att de till stor del inhämtar information om valets legitimitet på sociala medier.

Inledning

En central del i en fungerande representativ demokrati är att valets förlorare uppfattar valet som legitimt genom att de anser att det genomfördes korrekt, erkänner valresultatet och att vinnarna har rätt att styra staten (Bowler m fl 2015). Utifrån valens centrala position för liberal demokrati är det därför oroande att det enligt tidigare forskningsrapporter blivit vanligare att ifrågasätta om det svenska riksdagsvalet utförts korrekt och om dess resultat anses som legitimt (Hagevi 2022a). Samma utveckling finns även i andra länder där USA och stormningen av den amerikanska kongressen 2021 är ett extremfall. Det som står i centrum när valens genomförande kritiserar är dess administration. I Sverige finns Valmyndigheten, länsstyrelserna och kommunerna i den administrativa frontlinjen när väljarna går in i vallokalerna och röstar.

För att beskriva utvecklingen har ett nytt begrepp lanserats: *valförnekelse* (Ricknell 2022; Stewart 2023). De som ser väl genomförda val som illegitima kallas följaktligen för *valförnekare*. En sådan förnekelse baseras på individens uppfattning om valets legitimitet utifrån deras bedömning av dess oberoende från otillbörlig påverkan och korrekt utförande. I den inledande texten i detta kapitel är det valförnekarna som står i centrum. *Vilka är valförnekarna?*

Teorier om valförnekare

Syftet med föreliggande studie är att analysera varför en del väljare uppfattar att riksdagsvalen 2018 och 2022 inte genomfördes korrekt. I den forskning som studerat vad som stämmer in på begreppet valförnekelse är det tre faktorer som lyser igenom som potentiella förklaringar: dåliga förlorare, populism och auktoritära värden samt ryktesspridning om valets genomförande.

Vinnare och förlorare

Ett väletablerat forskningsresultat är att det i stor utsträckning finns missnöje med valprocessen och landets demokratiska system bland väljare som har förlorat ett val (Nadeau och Blais 1993). Det skulle då vara rimligt att framför allt finna ett sådant missnöje bland väljare som röstat på de partier som efter valet hamnat i opposition och som uttalat inte stödjer regeringen. Dessutom borde väljare som röstat på partier som inte är representerade i riksdagen i stor utsträckning ha dessa uppfattningar. *Är det vanligare att väljare inte uppfattar riksdagsvalets genomförande som korrekt om de röstat på partier som förlorat valet jämfört med de som röstat på partier som vunnit valet?*

De båda riksdagsvalen 2018 och 2022 har olika vinnare (som röstade på partier som efter valet stödde regeringen) och förlorare. Medan förlorarna i riksdagsvalet 2018 främst är de väljare som röstade på partier till höger i politiken finns förlorarna i riksdagsvalet 2022 bland väljare som röstade på partier till vänster och i mitten i politiken (Hagevi 2022c). I det förra riksdagsvalet borde således väljare som röstade på partierna till höger – Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna – vara mer benägna att uppfatta riksdagsvalet som inte korrekt genomfört, medan motsvarande andel bör ha minskat efter riksdagsvalet 2022. I stället bör väljare som röstat på partier till vänster och i mitten av politiken – Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet

och Miljöpartiet – uppfatta riksdagsvalet 2022 som mer inkorrekt än vad som var fallet efter riksdagsvalet 2018.¹

Psykologiska predispositioner

Flera forskare har noterat att politiker, inte minst partiledare, ibland anammar en retorisk stil som kallas för *populism* (Müller 2016; Norris och Inglehart 2019). Centrala drag i populism antas vara att ifrågasätta ”eliten” och ”etablissemangen” till förmån för folkets gemensamma vilja samt att de som kritiserar den populistiska ledaren inte heller är en del av folket.

Även auktoritära värderingar har satts i samband med demokratisk skepticism med det bärande argumentet att kritik av demokratiska praktiker ingår i auktoritära värden (Karp och Milazzo 2015). Teoretiskt är det således möjligt att personer med auktoritära värderingar är mer kritiska till om valet genomförts korrekt än personer med mer libertära värderingar.

Utifrån de teorier om psykologiska predispositioner som presenterats i detta avsnitt finns det anledning att besvara ytterligare en frågeställning: *Är det vanligare att auktoritära populisterna uppfattar att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt jämfört med väljare som inte är auktoritära populisterna?*

Källor, media och kommunikation

Internetsajter och sociala medier som ger kritiska kommentarer om valets genomförande kan användas som riktmärken när väljare utvärderar genomförandet av allmänna val. Forskare hävdar att väljare som har internetsajter och sociala medier som källor riskerar att få mer skeva förväntningar av hur allmänna val genomförs jämfört med de väljare som i stället förlitar sig på (traditionella) massmedier (Tambini 2018). Därför besvaras ytterligare en frågeställning: *Är det vanligare att väljare som hämtar sin information om riksdagsvalets genomförande på internetsajter och sociala medier i större utsträckning tycker att valet inte genomfördes korrekt än vad som är fallet för väljare som har andra källor?*

Survey 2018 och Survey 2022

Den data som används för att undersöka väljares uppfattningar, attityder och värden är två vetenskapliga frågeundersökningar som genomförts av Surveyinstitutet, Linnéuniversitetet. Den första – Survey 2018 – genomfördes under hösten efter riksdagsvalet 2018 och den andra – Survey 2022 – genomfördes på hösten efter riksdagsvalet 2022 (Hagevi 2020, 2022b). Båda frågeundersökningarna riktades till ett representativt urval av svenska befolkningen i åldern 18–85 år. Survey 2018 besvarades av 1408 personer (48 procent av personerna i urvalet) och Survey 2022 besvarades av 1148 personer (41 procent av personerna i urvalet). Genom att använda en enkätfråga om medborgarskap i Survey 2018 och 2022 säkerställs att enbart röstberättigade svenska medborgare ingår i studierna.

Valförnekare är ett begrepp som det kan vara svårt för någon som är kritisk till valets genomförande att identifiera sig med. I stället undersöks väljarnas bedömning att valet genomfördes

korrekt. I Survey 2018 och 2022 ställdes frågan ”Om du tänker på det senaste riksdagsvalet, tror du att det genomfördes på ett korrekt sätt eller fanns det problem som gjorde att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt?” med svarsmöjligheterna ”helt korrekt”, ”delvis korrekt”, ”delvis inte korrekt” och ”inte alls korrekt”. Sannolikt är tron att riksdagsvalet genomfördes inkorrekt inte det samma som att vara valförnekare, men dessa finns sannolikt bland dem som menar att genomförandet inte var korrekt (speciellt bland de svarande i den sista svars-kategorin).

För att undersöka vilka som röstade på riksdagsvalets förlorare ställs frågan ”Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet [2018/2022]?” Därpå listades samtliga riksdagspartier samt alternativet ”annat parti”. Efter riksdagsvalet 2018 betraktas väljare som röstade på Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna som valets förlorare. Efter riksdagsvalet 2022 betraktas väljare som röstade på Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet som valets förlorare. Både 2018 och 2022 betraktas väljare som röstade på partier som inte blev representerade i riksdagen (”annat parti”) som valets förlorare. Antagandet är att väljare som röstade på partier som förlorade valet i större utsträckning än andra väljare tror att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt.

I Survey 2018 och 2022 undersöktes populism med följande fråga: ”I vilken omfattning instämmer du i följande påstående: ’De flesta svenska politiker och makthavare tillhör en oärlig, maktfullkomlig och avskild grupp som inte bryr sig om vanligt folks åsikter?’”. Det var möjligt att svara genom en 11-gradig skala (dessutom fanns möjligheten att avge ett vet ej-svar) som gick från 0 (instämmer inte alls) till 10 (instämmer helt och hållet). Svar som instämde med påståendet (6–10) betecknades som *populism*, medan svar som inte instämde (0–4) kategoriserades som *pluralism*. Antagandet var att personer som hade populistisk attityd i större utsträckning än personer med pluralistisk attityd menade att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt.

För att undersöka väljarnas auktoritära och libertära värderingar konstruerades en libertär-auktoritär dimension genom att ställa fyra frågor i Survey 2018 och 2022. På samtliga frågor kunde svarspersonen avge svar på en 11-gradig skala där skalans olika poler fick representera libertära respektive auktoritära värden (dessutom fanns möjligheten att avge ett vet ej-svar). Den första frågan avsåg att undersöka hur svarspersonerna värderade nationell suveränitet jämfört med globalisering: ”Vissa tycker det är bäst med nationell suveränitet där gränser mellan länder har stor betydelse medan vissa tycker att det är bra med globalisering där gränser mellan länder betyder allt mindre. Var någonstans skulle du placera dig på skalan nationell suveränitet – globalisering?” Den 11-gradiga skalan gick från ”nationell suveränitet” (0) till ”globalisering” (10). Den andra frågan avsåg att undersöka värderingar som var knutna till traditionella normer eller gränslös normkritik och valfrihet eller anpassning till livsstil: ”I ett samhälle finns olika informella normer om hur folk ska vara. Vissa tycker att de som avviker från majoritetens normer ska anpassa sig till dessa, medan vissa tycker att de som avviker från majoriteten ska få göra det. Var någonstans skulle du placera dig på skalan anpassa sig – få avvika?” Denna gång gick skalan från ”anpassa sig” (0) till ”få avvika” (10). Den tredje frågan rörde synen på ett mångkulturellt samhälle eller en nationell gemensam kultur: ”Vissa vill att det svenska samhället ska ha en gemensam kultur medan vissa vill att det svenska samhället ska vara mångkulturellt. Var någonstans skulle du placera dig på skalan en gemensam kultur – mångkultur?” Skalan gick från

”en gemensam kultur” (0) till ”mångkultur” (10). Den fjärde frågan beaktade synen på brott och straff: ”Vissa vill att brottslingar ska vårdas medan vissa vill att de ska straffas. Var någonstans skulle du placera dig på skalan vård av kriminella – straff för kriminella?” Svarsskalan gick från ”straff för kriminella” (0) till ”vård av kriminella” (10).²

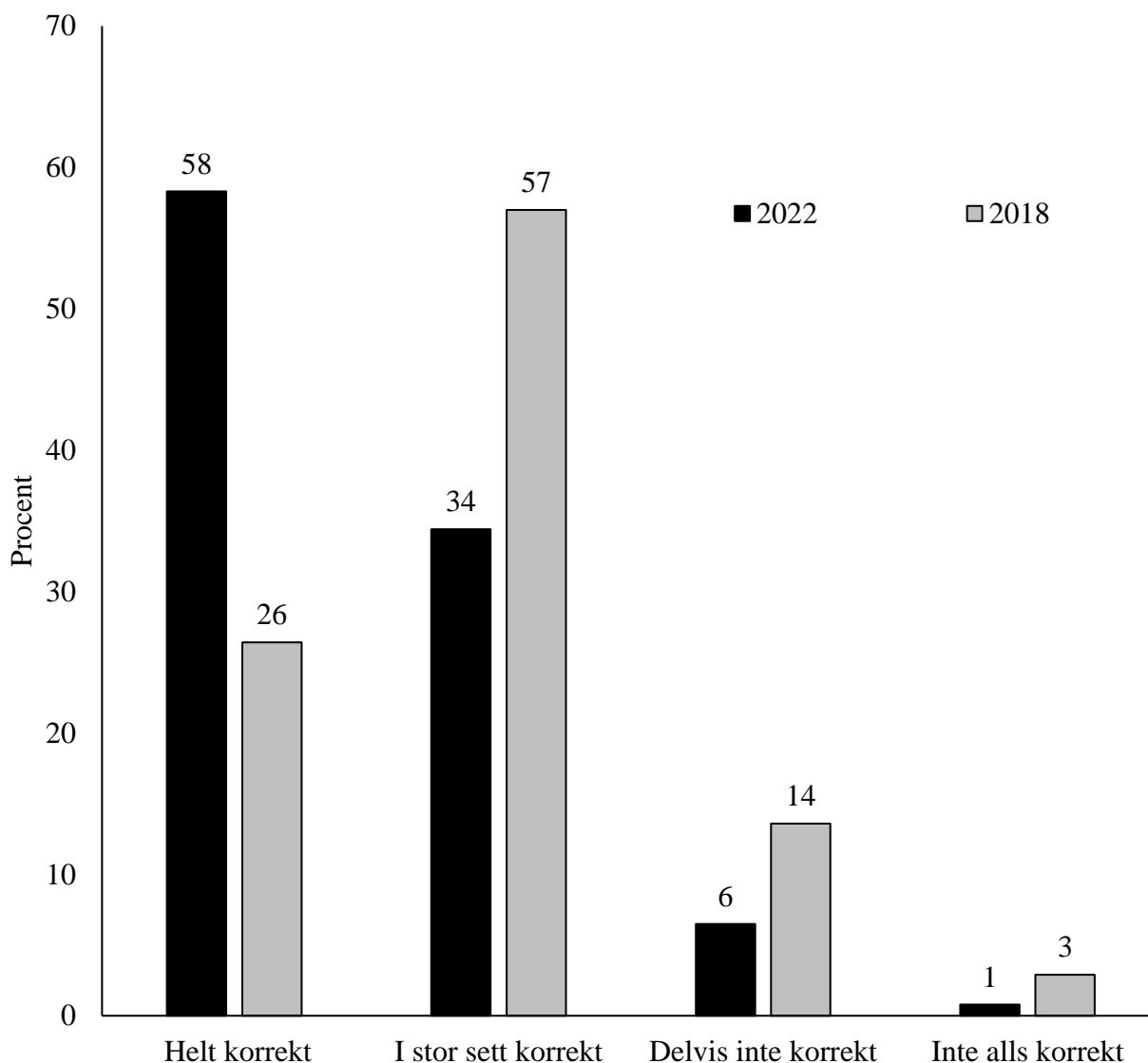
De som avgivit svar som var närmare nationell suveränitet, anpassa sig, en gemensam kultur och straff för kriminella antogs ha mer auktoritära värderingar än de vars svar var närmare globalisering, få avvika, mångkultur och vård av kriminella. För att konstruera en skala över den libertära-auktoritära dimensionen summerades svarspersonernas svar och dividerades med fyra (antalet frågor). På så sätt erhöles en skala som gick från auktoritär (0) till libertär (10). Personer vars indexpoäng är under 5 betecknas ha övervägande auktoritära värden, medan personer vars indexpoäng är över 5 antas ha övervägande libertära värden. Personer med auktoritära värden antas vara mer kritiska till att valet genomfördes korrekt än personer med libertära värden.

I anslutning till surveyfrågan om riksdagsvalet genomfördes korrekt eller ej fick väljarna också besvara en fråga varifrån de fått information om detta. Sex olika källor var angivna: samtal med andra, TV/radio, papperstidning, tidning på nätet, internetsajter och sociala medier. Medan TV/radio, papperstidningar och till övervägande del tidningar på nätet kan beskrivas som traditionella massmedier, är internetsajter och sociala medier mer att betrakta som alternativa nyhetskällor där populistisk kritik av valets genomförande kan vara mer vanligt. Vid sidan av kommunikation via medier undersöktes väljarens samtal med andra människor. Dessa mellanmänniska interaktioner bestod antagligen till övervägande del av familj, vänner, arbetskamrater och andra människor i väljarens närmaste omgivning. I Survey 2022 – men inte i Survey 2018 – undersöks också om väljarna i vallokalen noterat något som påverkade deras bedömning av riksdagsvalets genomförande. Det var då möjligt att kryssa för: ”Jag har själv sett hur det gått till i vallokalen”. Det är personer vars källor är internetsajter och sociala medier som antas vara mest kritiska till om riksdagsvalet genomfördes korrekt.

Riksdagsvalets förlorare

Väljarnas uppfattning om valets legitimitet 2018 och 2022 redovisas i figur 1. En överväldigande majoritet av väljarna uppfattar att riksdagsvalet genomfördes helt eller i stort sett korrekt både 2018 och 2022. Men en inte oansenlig minoritet anser att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt 2018 (17 procent svarar inte alls eller ”delvis inte korrekt”), medan motsvarande andel 2022 är mycket mindre (8 procent). Dessutom har andelen som uppfattar att riksdagsvalet gick helt korrekt till ökat från 26 procent 2018 till 58 procent 2022. Det är alltså ansenligt fler väljare som uppfattar att riksdagsvalet 2022 genomfördes korrekt än vad som var fallet 2018. Låt oss närmare undersöka de kritiska rösterna – de som svarat ”delvis inte korrekt” och ”inte alls korrekt”.

Figur 1 Uppfattning om riksdagsvalet genomfördes korrekt 2018 och 2022 (procent).

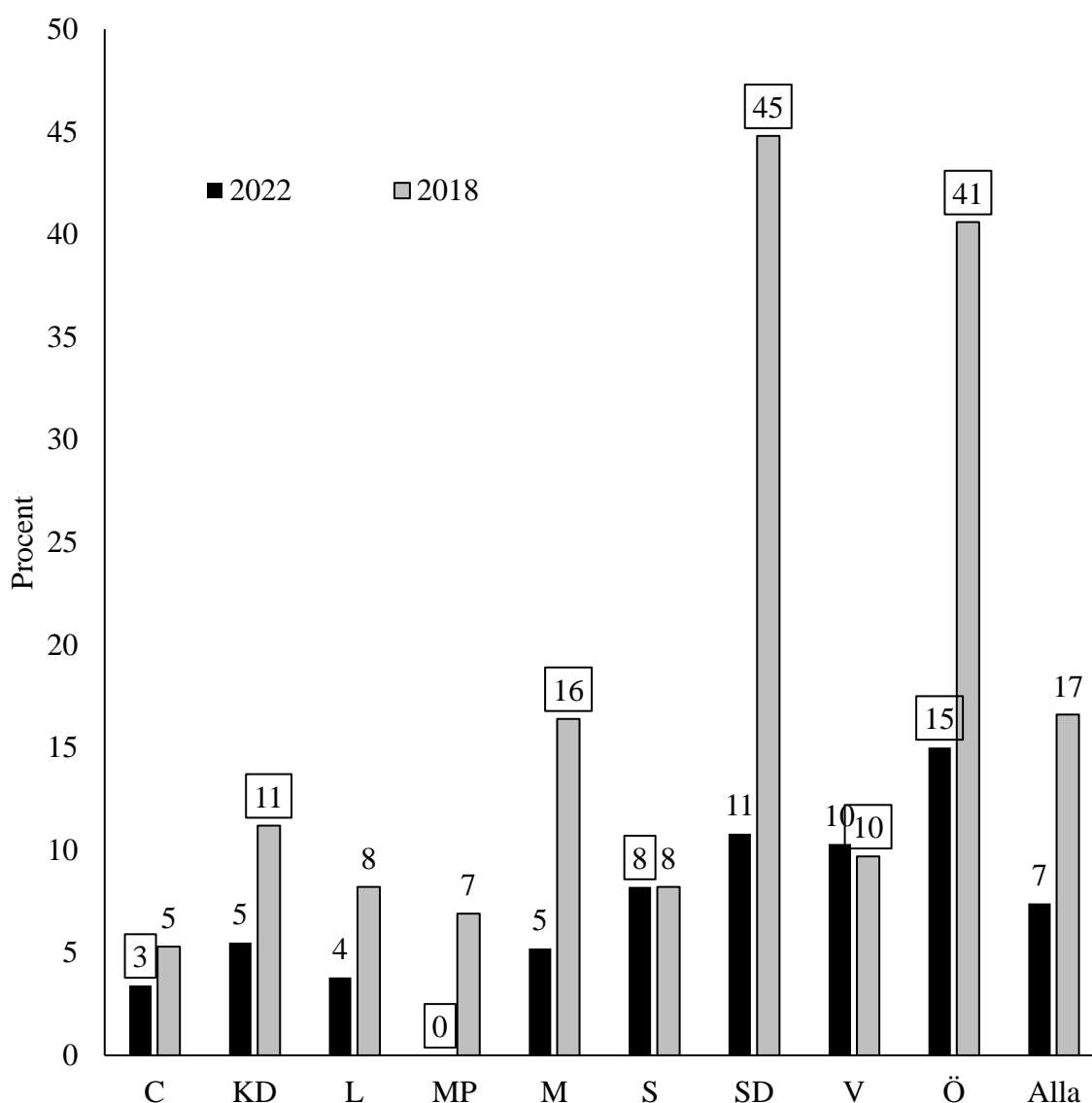


Kommentar: Antal svarande år 2022 n=1071, år 2018 n=1310. På grund av avrundning summerar inte procent till 100 år 2022.

Är väljarna som kan beskrivas som valets förlorare mer kritiska till riksdagsvalets genomförande än vad valets vinnare är? Det skulle då vara rimligt att framför allt finna ett sådant missnöje bland väljare som röstat på oppositionspartier som inte uttalat stödjer regeringen. Efter valet 2018 var det Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna, medan det efter valet 2022 var Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet. Således borde andelen som var kritiska till hur valet genomförts minska mellan 2018 och 2022 bland Sverigedemokraternas, Moderaternas och Kristdemokraternas väljare medan motsvarande andel ökar mellan dessa tidpunkter bland Socialdemokraternas, Vänsterpartiets, Centerpartiets och Miljöpartiets väljare.

Dessutom borde väljare som röstat på partier som inte är representerade i riksdagen i stor utsträckning vara kritiska. I figur 2 redovisas andelen av respektive partis väljare som uppfattar att valet *inte* genomfördes korrekt (de som svarat ”delvis inte korrekt” och ”inte alls korrekt”). För de partier som är valets förlorare för respektive riksdagsval är denna andel inramad.

Figur 2 Väljare som uppfattar att valet inte genomfördes korrekt efter parti 2018 och 2022 (procent).



Kommentar: Väljare som anser att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt har svarat inte alls korrekt eller delvis inte korrekt. Ö står för de som svarat ”annat parti” som inte är representerat i riksdagen. Antal svarande 2022 är n=1071 och samma år för C n=89, KD n=55, L n=53, MP n=65, M n=210, S n=331, SD n=139, V n=58, Ö n=20. Antal svarande 2018 är n=1310 och samma år för C n=131, KD n=89, L n=73, MP n=58, M n=214, S n=355, SD n=181, V n=113, Ö n=32. Inramade siffror anger att partiet betraktas som valets förlorare.

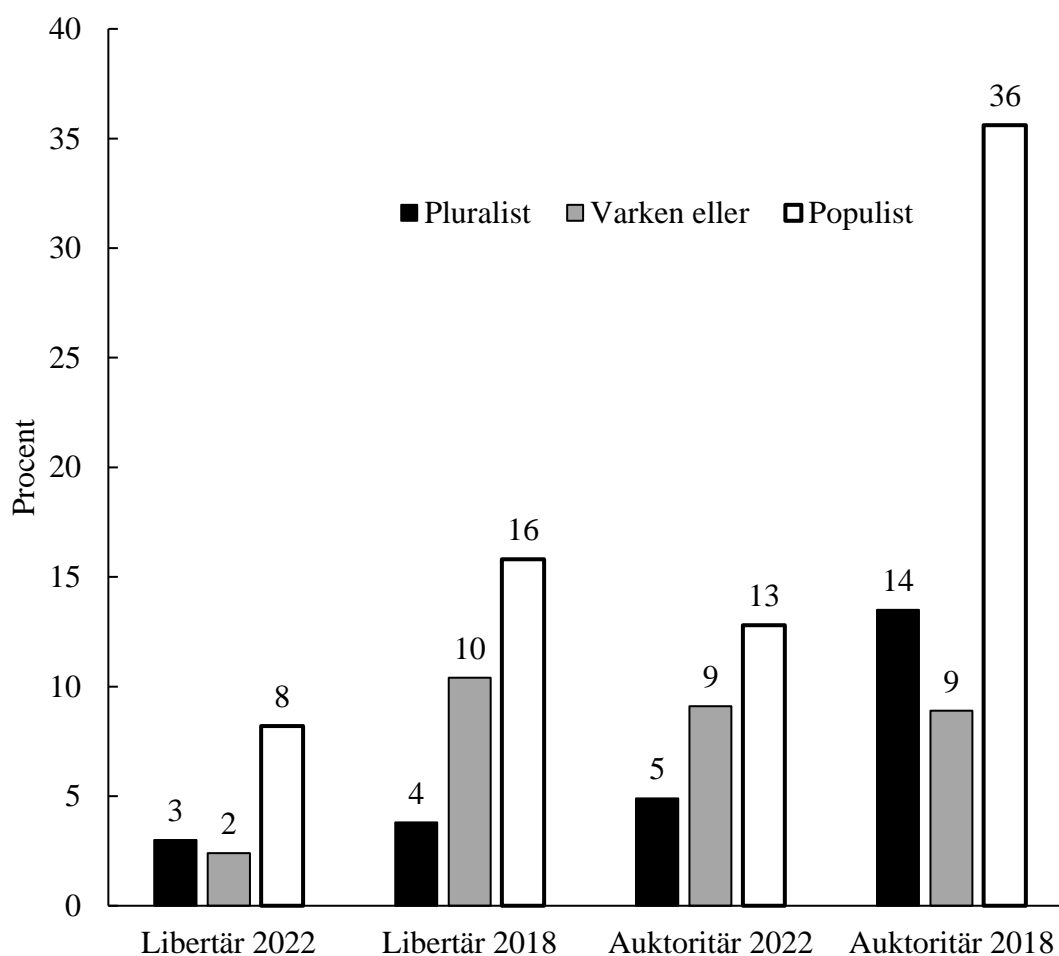
För en del partiers väljare är det stor skillnad mellan hur de bedömer riksdagsvalets genomförande 2018 och 2022. Det tycks som om rollen som förlorare eller vinnare delvis har betydelse. Störst skillnad mellan riksdagsvalen är det för Sverigedemokraternas väljare. Efter riksdagsvalet 2018 uppgav 45 procent att de inte uppfattade det som korrekt genomfört, medan motsvarande andel endast var 11 procent 2022. Det är en skillnad på 34 procentenheter från det att Sverigedemokraterna var förlorare i valet 2018 och vinnare i valet 2022. För Moderaternas och Kristdemokraternas väljare finns en förändring i samma riktning, men på lägre nivåer. Bland Moderaternas väljare var 16 procent kritiska till riksdagsvalets genomförande 2018, men bara 5 procent var det samma 2022 (en skillnad på 11 procentenheter). Mellan dessa tidpunkter minskade andelen som uppfattade riksdagsvalets genomförande som inte korrekt bland Kristdemokraternas väljare från 11 procent 2018 till 5 procent 2022 (en skillnad på 6 procentenheter). Dessa förändringar överensstämmer med tanken att valets förlorare – men inte dess vinnare – i relativ stor utsträckning uppfattar att valet inte gått korrekt till och i större utsträckning än andra förnekar valresultatet. Någon liknande pendel står dock inte att finna bland väljarna som röstat på partierna som i valet 2018 var vinnare och som 2022 var valets förlorare. De har alla ungefär samma andel som är kritiska till valresultatet båda åren (undantaget Miljöpartiet som har en mindre andel som uppfattar riksdagsvalet som inkorrekt 2022 än 2018). Bland väljarna som röstat på partierna till vänster och i mitten av politiken verkar inte valresultatet och positionen som vinnare och förlorare ha samma betydelse som för väljarna som röstat på partier som står till höger i politiken.

Även bland dem som röstat på partier som inte är representerade i riksdagen (övriga partier) uppfattade en mindre andel att valet 2022 (15 procent) inte var korrekt genomfört än vad som var fallet 2018 (41 procent). Det samma gäller Liberalernas väljare – fast förändringen mellan valen är avsevärt mindre – som var på den vinnande sidan i båda valen.

Pluralism och populism, libertära och auktoritära värden

I figur 3 redovisas om interaktionen mellan väljarnas libertära/auktoritära värden och pluralism/populism har samband med uppfattningen att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt vid riksdagsvalen 2018 och 2022. De svarta staplarna indikerar pluralisters uppfattning, de vita staplarna indikerar populisternas uppfattning och de grå staplarna visar uppfattningen för kategorin mellan pluralister och populister. Till vänster i figur 3 redovisas andelen libertära väljare med en kritisk uppfattning om riksdagsvalet 2018 och 2022. I staplarna längst till höger i figur 3 redovisas andelen auktoritära väljare med en kritisk uppfattning om riksdagsvalet 2018 och 2022.

Figur 3 Uppfattningen att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt efter olika kombinationer av libertära/auktoritära värden och pluralistiska/populistiska attityder, 2018 och 2022 (procent).



Kommentar: Antal svarande 2022 för libertära pluralister n=296, libertär varken eller n=42, libertär populist n=158, auktoritär pluralist n=167, auktoritär varken eller n=44, auktoritär populist n=195. Antal svarande 2018 för libertära pluralister n=289, libertär varken eller n=62, libertär populist n=151, auktoritär pluralist n=177, auktoritär varken eller n=62, auktoritär populist n=302.

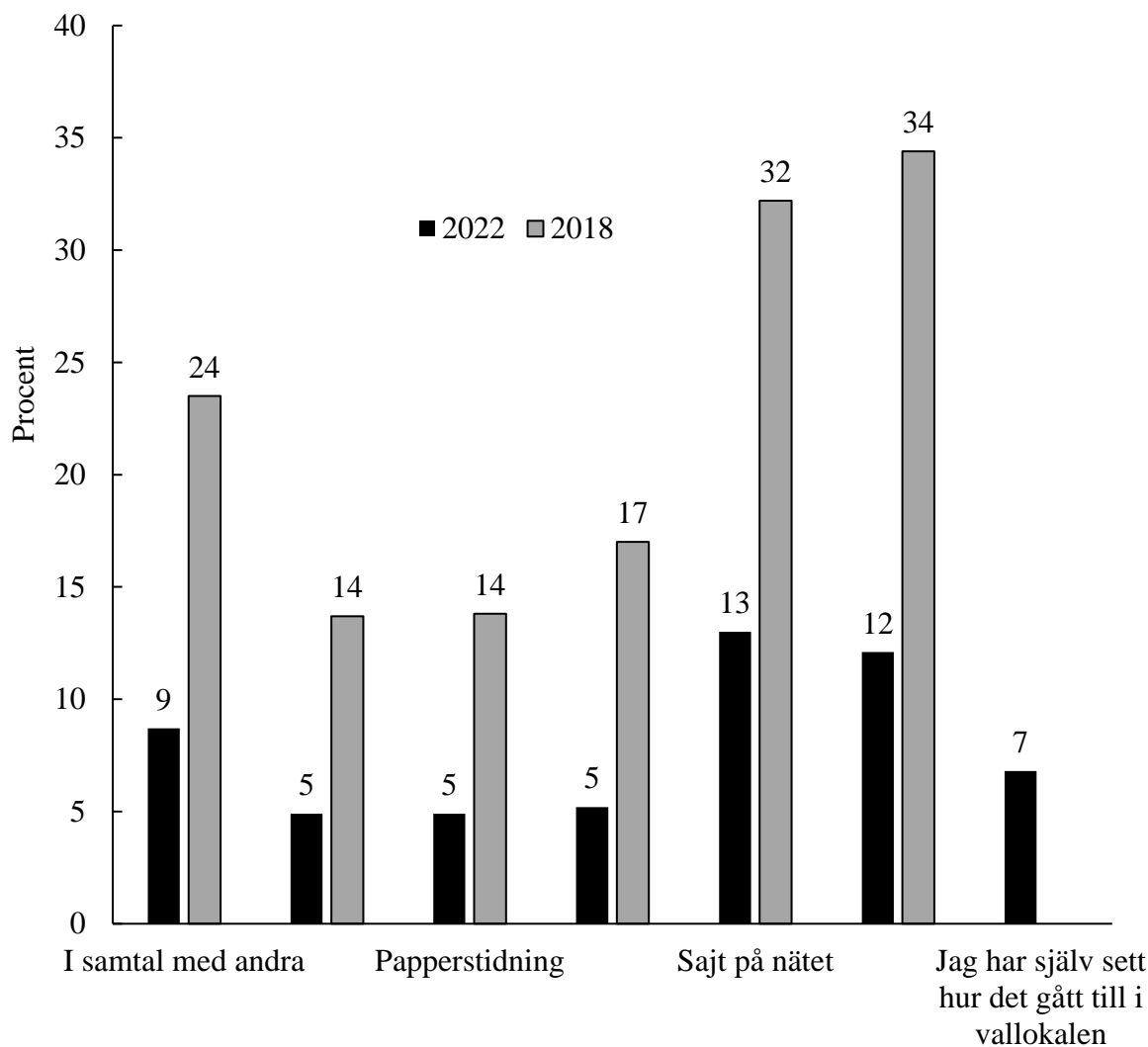
Efter riksdagsvalet 2018 var auktoritära populistiska väljare mest kritiska till hur detta val genomfördes, medan libertära pluralistiska väljare var minst kritiska både 2018 och 2022. År 2022 har andelen auktoritära populisterna som var kritiska till valets genomförande minskat betydligt och skillnader som fanns mellan olika varianter och pluralism/populism och auktoritära/libertära värden var relativt små. Alltjämt är auktoritära populisterna mest kritiska till om riksdagsvalet genomfördes korrekt. Med stor sannolikhet är det partipreferenser som slår igenom när kritiken minskar bland väljare med populistisk attityd och auktoritära värden mellan 2018 och 2022. Bland auktoritära populisterna röstade nästan tre gånger fler på Sverigedemokraterna än vad som var fallet bland libertära populisterna. Det är främst bland dessa partis väljare som skillnaden i att vara förlorare och

vinnare är som störst vad gäller synen på de båda valens genomförande. Eftersom Sverigedemokraterna var vinnare 2022 och förlorare 2018 kan därför många av deras väljare uppfatta det senast genomförda valet som mer korrekt av de två.

Politisk kommunikation

I figur 4 redovisas andelen väljare som uppfattat att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt efter deras källor på detta.

Figur 4 Uppfattning om riksdagsvalet *inte* genomfördes korrekt efter väljarnas källor 2018 och 2022 (procent).



Kommentar: Antal svarande 2022 för ”i samtal med andra” n=231, ”TV/radio” n=838, ”pappers-tidning” n=305, ”tidning på nätet” n=346, ”sajt på nätet” n=69, ”sociala medier” n=173, ”jag har själv sett hur det gått till i vallokalen” n=352. Antal svarande 2018 för ”i samtal med andra” n=266, ”TV/radio” n=1065, ”papperstidning” n=476, ”tidning på nätet” n=441, ”sajt på nätet” n=146, ”sociala medier” n=281. Svartsmöjligheten ”Jag har själv sett hur det gått till i vallokalen” fanns endast 2022.

De väljare som angivit att de har sociala medier och internetsajter som källor om riksdagsvalets genomförande är också de som i störst utsträckning markerar att de uppfattar att dess genomförande hade sådana problem att det inte utfördes korrekt. Men vad gäller dessa informationskanaler finns stora skillnader i hur dess brukare bedömer valens korrekta genomförande 2018 och 2022. Bland dem som har sajt på nätet (32 procent 2018 och 13 procent 2022) och sociala medier (34 procent 2018 och 12 procent 2022) som källa är det betydligt fler som uppger att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt 2018 än 2022. Vid riksdagsvalet 2018 är det också en stor andel som i samtal med andra inhämtat uppgifter om att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt, men inte 2022 (24 procent 2018 och 9 procent 2022). Även för väljare med andra källor minskar kritiken för hur riksdagsvalet genomfördes, men inte i lika stor omfattning (en differens på 9–12 procentenheter mellan 2018 och 2022). Resultatet pekar på att väljare främst fick berättelser om problem med hur valet genomfördes via sociala medier och internetsajter 2018 (och att ryktet om detta spreds vidare i samtal med andra), men att sådana berättelser fick mycket svagare genomslag 2022. Det bör tilläggas att Sverigedemokraterna förvisso har en större röstandel bland väljare som använde sajter på nätet och sociala medier som källa för hur valet genomfördes. Störst skillnad i SD-stöd fanns bland de som hämtade information från sajt på nätet (en skillnad på 8 procentenheter i SD-stöd mellan de som använde och de som inte använde denna källa). Detta större röststöd var inte alls lika stort som de skillnader som rapporterades i relation till auktoritära populister (se figur 3).

Det är värt att notera att endast 7 procent av väljarna som har sina egna iakttagelser i vallokalen som källa anser att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt.

Förvisso kan psykologiska predispositioner också påverka valet av källa för att få information: misstron mot ”eliten” – där traditionella massmedier oftast placeras – bland auktoritära populister kan leda dem till att använda alternativa medier på internet som källa för information om riksdagsvalets genomförande (Mitchell m fl 2018). Ett exempel är användandet av sociala medier som källa. År 2018 uppgav 32 procent av de auktoritära populisterna (n=277) att deras källa om riksdagsvalet genomförande var sociala medier medan 17 procent av de libertära pluralisterna (n=288) gjorde det samma. Efter riksdagsvalet 2022 var det 44 procent av de auktoritära populisterna (n=85) som använde sociala medier som källa för riksdagsvalets genomförande medan 25 procent av de libertära pluralisterna (n=152) använde denna källa. En del av väljarna är således psykologiskt predisponerade att använda vissa källor om hur väl riksdagsvalet genomfördes.

Slutsatser

Denna studie har analyserat varför en del väljare uppfattar att riksdagsvalet 2018 och 2022 inte genomfördes korrekt. I centrum stod tre typer av potentiella förklaringar: skillnaden i om väljaren uppfattar sig som vinnare eller förlorare i valet, i vad mån väljaren kan beskrivas som populist eller pluralist och har auktoritära eller libertära värderingar samt vilka källor väljaren använder för att bedöma om riksdagsvalet genomfördes korrekt eller ej.

För det första undersöktes om väljarna uppfattade att riksdagsvalet 2018 och 2022 genomfördes korrekt. År 2018 menade en fjärdedel att riksdagsvalet genomfördes helt korrekt, något som 2022 hade ökat till över hälften av väljarna. I båda valen menade de flesta att det svenska riksdagsvalet genomfördes helt eller i stort sett korrekt.

Genom att utnyttja regeringsskiftet efter senaste riksdagsvalet och att det innebär att en annan uppsättning partier var vinnare respektive förlorare efter valet 2022 än vad som var fallet 2018 analyserades betydelsen av att vara valets vinnare och förlorare. Resultatet visar att när framför allt Sverigedemokraternas väljare kan uppfatta sig som valets förlorare 2018 var andelen som uppfattade att riksdagsvalet genomfördes inkorrekt betydligt större bland dessa väljare än när samma väljargrupp kunde uppfatta sig som vinnare i riksdagsvalet 2022. Motsvarande tendens noterades även för de som röstade på Moderaterna och Kristdemokraterna, men på betydligt lägre nivåer. Någon egentlig ökning av andelen som uppfattade att riksdagsvalet inte genomfördes korrekt bland partierna som, till skillnad från riksdagsvalet 2018, var förlorare efter riksdagsvalet 2022 kunde dock inte noteras. Förklaringen att vara ”dålig förlorare” och inte godta valresultatet kan således vara knutet till vissa väljargrupper.

Auktoritära populisterna – en väljarkategori som domineras av Sverigedemokrater – var till stor del missnöjda med riksdagsvalets genomförande 2018, men betydligt mer nöjda 2022. En rimlig tolkning är att väljarnas kritik av riksdagsvalets genomförande inte är predisponerat av om de bär på auktoritära värden eller populistisk attityd. Däremot kan sådana värden och en sådan attityd påverka i vilken grad någon är villig att vara en god förlorare vid en valförlust. Mycket pekar på att just auktoritära populisterna vid en förlust har en benägenhet att misstro att riksdagsvalet genomfördes korrekt.

I både riksdagsvalet 2018 och 2022 var det främst väljare som använde sociala medier och sajter på nätet som var kritiska till hur riksdagsvalet genomfördes. Vid riksdagsvalet 2018, men inte 2022, var det också en förhållandevis stor andel som i diskussioner med andra dragit slutsatsen att det fanns problem med riksdagsvalet så att de var övervägande kritiska till dess genomförande. Mellan 2018 och 2022 fanns det dock en extra tydlig minskning av kritiken bland väljare som använde sociala medier och sajter på nätet som källa för hur väl riksdagsvalet genomfördes. Detta pekar på att kritiken mot riksdagsvalets genomförande inte var lika omfattande på sociala medier och sajter på nätet 2022 som det var 2018. I den mån kritiken mot valets genomförande var svagare på sociala medier och internet sajter 2022 än 2018 kan det också lindrat kritiken bland auktoritära populisterna.

I Survey 2022 var det också möjligt att ange sig själv som källa i de iakttagelser som varje väljare kan göra i vallokalen. Bland de som angav sina egna iakttagelser i vallokalen som källa menade endast 7 procent att valet inte genomfördes korrekt.

Noter

¹ De väljare som röstade på Liberalerna är ett undantag då partiet lyckades vara på den vinnande sidan både vid riksdagsvalet 2018 och 2022.

² I Survey 2018 gick svarsskalan från vård av kriminella (0) till straff för kriminella (10), men i denna rapport har svaren spegelvänts för att kunna överföra svaren till ett index.

Referenser

- Bowler, Shaun, Thomas Brunell, Todd Donovan och Paul Gronke (2015) "Election administration and perceptions of fair elections", *Electoral Studies*, 38 (1): 1-9.
- Flanagan, Scott C och Aie-Ree Lee (2003) "The New Politics, Culture Wars, and the Authoritarian-Libertarian Value Change in Advanced Industrial Democracies", *Comparative Political Studies*, 36 (3): 235–271.
- Hagevi, Magnus (2015) "Survey 2014: Teknisk rapport", *Surveyjournalen*, 2 (1–2): 125–132.
- Hagevi, Magnus (2020) "Survey 2018: Teknisk rapport." *Surveyjournalen*, 7 (1): 2–25.
- Hagevi, Magnus (2022a) *Den svenska väljaren: En introduktion till politiskt beteende i allmänna val*. Stockholm: Santérus.
- Hagevi, Magnus (2022b) "Survey 2022: Teknisk rapport", *Surveyjournalen*, 9 (2): 23–48.
- Hagevi, Magnus (2022c) "Dealignment and Realignment: The Swedish Parliamentary Election of 2022", *Journal of the Scandinavian Society of Korea*, 12 (30): 1–40.
- Inglehart, Ronald och Scott C Flanagan (1987) "Value Change in Industrial Societies", *American Political Science Review*, 81 (4): 1289–1319.
- Kantar Public (2023) *Anseendeindex Myndigheter 2023: Övergripande resultat med en kort kommentar*. Stockholm: Kantar Public (2023-08-03: file:///C:/Users/mhgsvi/Downloads/Rapport_Anseendeindex_Myndigheter2023_KantarPublic.pdf).
- Karp, Jeffrey A och Caitlin Milazzo (2015) "Democratic scepticism and political participation in Europe", *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 25 (1): 97–110.
- McCombs, Maxwell E och Donald L. Shaw (1972) "The Agenda-Setting Function of Mass Media", *Public Opinion Quarterly*, 36 (2): 176–187.
- Medieakademin (2023) *Förtroendebarmetern 2023: Allmänhetens förtroende för institutioner, politiska partier, massmedier & företag*. Göteborg: Medieakademin (2023-08-03: https://medieakademin.se/wp-content/uploads/2023/03/Presentation_fortroendebarmetern_2023-WEBB-Final.pdf).
- Mitchell, Amy, Katie Simmons och Rachel Weisel (2018) *Faktablad: Attityder kring nyhetsmedia och politik i Sverige*. Washington, DC: Pew Research Center (internet: https://www.pew-research.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2018/11/PJ_2018-05-17_Media-Politics-Western-Europe_Fact-Sheet_Sweden-in-Swedish.pdf, hämtad 2020-11-25).
- Müller, Jan-Werner (2016) *What is populism?* Philadelphia: Pennsylvania University Press.

- Norris, Pippa och Ronald Inglehart (2019) *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ricknell, Emma (2022) "Of foreign or domestic origin? Swedish media reporting on election interference in connection with the 2022 Swedish general election." *Journal of the Scandinavian Society of Korea*, 30: 41-74.
- Stewart, Charles III (2023) "Public Opinion Roots of Election Denialism". Uppsats presenterad på *Annual meeting of the Southern Political Science Association*, St. Pete Beach, 12–14 Januari 2023.
- Tambini, Damian (2018) "Social Media Power and Election Legitimacy", s 265–293 i *Digital Dominance The Power of Google, Amazon, Facebook, and Apple*, red Martin Moore och